

Perspektívy vývoje lidstva

Devátá přednáška

Dornach. 24. dubna 1921

GA 204

Rudolf Steiner

19. století jakožto kulminace abstraktní duchovnosti a materialismu v dějinách od 4. století. Dogma a kult. Sila pochopení duchovněvědeckých pojmů, které může ze sebe tvořit moderní intelekt, jako možnost k proměně a oživení ztuhlé, vnitřně nepohyblivé inteligence. Budoucí polarizace na katolický tradicionalismus a duchovně procitající intelektualitu.

Během posledního týdne jsme konali řadu pozorování, která jsou schopna vrhnout světlo na duchovní stav současnosti a nejbližší budoucnosti. Poukázal jsem v poslední době zcela zvláště na onen okamžik evropského vývoje lidstva ve 4. století po Kristu, který tvoří hluboký přelom. Předtím chápali lidé, alespoň na jihu Evropy, mystérium Golgoty až do jistého stupně z orientálních základů moudrosti. Pojímali s jistým porozuměním, to na co se dnes pohlíží z jisté strany tak velice s antipatií, takzvanou gnosi. Gnose byla právě posledním zbytkem orientální pramoudrosti. Oné pramoudrosti, která vznikla z instinktů nich sil poznání lidí, která ale pronikla hluboce do podstaty stavby světa. Co se nyní odehrálo v mystériu Golgoty, to mohli lidé poznávat pomocí oněch představ a pocitů, které si získali na základě tohoto gnostického poznání. Ale na zničení tohoto gnostického poznání pracoval onen křesťanský proud, který stále více vyúsťoval do římské státnosti, který přijímal stále více a více formu římské státnosti. Tento křesťanský proud vyhladil až na zcela nepatrné zbytky, z nichž lze získat jen velmi málo, vše, co kdysi existovalo jako gnose. A viděli jsme, že nezbylo potom nic z dávné orientální pramoudrosti v živoucím vědomí evropského lidstva než jednoduchá vyprávění oděná do materiálních dějů o tom, co se dělo v Palestině v době mystéria na Golgotě.

Tato vyprávění byla nejprve oděna do oné formy, která pocházela z dávného pohanství, jak to vidíte na „Heliandu“. Zdomácněla v evropské civilizaci, avšak lidé pociťovali stále méně, že je třeba pronikat tato vyprávění jistou poznávací silou. Pociťovali stále méně, že je třeba spatřovat hlubokou světovou záhadu a tajemství v mystériu na Golgotě, neboť o tom, co bylo jakožto Kristus spojené s Ježíšem, uplatňovali lidé na základě koncilových usnesení etablovaná dogmata. Vyžadovala se víra v tyto pevně stanovená dogmata a pozvolna přecházelo vše, co ještě existovalo jakožto živoucí vědění až do doby 4. století po Kristu, právě do pevně ustanovené soustavy pouček římské státní církve.

A když pozorujeme, řekl bych, celou soustavu tohoto západního křesťanského církevního proudu, potom právě, vidíme, že bylo zahaleno do jistých pevných, tuhých, stále víc a více nesrozumitelných definic to, čím bylo mystérium na Golgotě, že ale bylo vlastně vymýcené živoucí spirituální vědění.

Zde existuje zvláštní skutečnost evropského vývoje. Je možné říci: To, co bylo plodným živoucím orientálním pravěděním, to přešlo do dogmatických definic a zmrzlo v těchto definicích, které přijalo římské církevnictví. A v dogmatech se to tradovalo dalšími staletími. Tato dogmata zde byla. Existovali ovšem lidé, kteří dovedli ještě z těchto dogmatických definic něco učinit, ale stalo se nemožným, aby všeobecné vědomí lidstva pociťovalo právě něco jiného než mrtvou formu. Zajisté máme řadu zcela vynikajících duchů. Stačí si jen vzpomenout na mnohé z nich, kteří vyšli z irských pro vědění, stačí si jen vzpomenout na Scota Erigena, žijícího na dvoře Karla Holého. V takových osobnostech máme právě lidi, kteří přijali ty definice a v těchto definicích tušili ještě Ducha nebo ho více méně našli. Potom máme scholastiku, o níž jsme častěji v jisté souvislosti hovořili, která se potom snažila ve formě více abstraktní pronikat tyto definice poznáním. Je zde právě ta skutečnost, že existovala daleko rozšířená soustava náboženského obsahu zmrazená v definicích, soustava, která byla přenášena po staletí z generace na generaci a jako taková soustava definic žila dále. Na jedné straně existovaly tedy theologické definice, na druhé straně vyprávění o událostech v Palestině oděná do materialistických obrazů.

Nesmíme nyní naprosto zapomenout, chceme-li pochopit dnešní dobu, jak je tomu v podstatě s těmito římsko-katolickými dogmaty oděnými do římských státních pojmu. Zde jsou dogmata, základní poučky, velkého významu, poučky velkolepé. Zde je především poučka o Trojici, tedy poučka, která poukazuje - v terminologii pozdějších dob - na Otce, Syna a Ducha. V těchto poučkách byla ovšem zmrazená dávná, hluboká pramoudrost, něco velkého a mohutného, co kdysi mělo instinktivní lidské poznání. Ale nanejvýš geniálně inspirovaný pohled jednotlivců mohl tušit, co v takové poučce vězí.

Zde bylo to, co procházelo různými usneseními koncilu potom zmrazeno v poučce o dvou bytostných podstatách Krista a Ježíše v jedné osobě. Byly zde poučky o narození, o bytosti Krista Ježíše, o smrti a zmrtvýchvstání a nanebevstoupení. Zde byly konečně poučky, které určovaly různé svátky, a vše to bylo v podstatě kostrou, stínovým obrazem podivuhodné pramoudrosti. Mohlo se to přenášet zřejmě tím, že to přijalo jistou formu dávných kultů, a to, co bylo oděné do pouček, do nejvyšších

pouček, jako například poučka o proměňování chleba a vína v tělo a krev Kristovu, to se mohlo přenášet z generace na generaci, protože to bylo oděné do prastaré posvátné kultické formy, jakožto mešní oběť, která byla právě jen poněkud pozměněna, ale jako taková pokračovala. Potom žily různé metamorfózy křesťanských svátků po celý církevní rok. Tak žily věci, které znáte jakožto svátosti, které jaksí měly pomocí církve vyzvednout člověka z obyčejného materiálního života a měly jej pozvednout do vyšší duchovní sféry. Tím vším a svým spojením s impulsem křesťanství žilo to dále po staletí evropského vývoje. Vedle toho, jak již bylo řečeno, bylo prosté vyprávění o událostech v Palestině, ale oděné do materialistických forem.

To vše dohromady, ale bylo něčím, co svým významným obsahem - protože lidé neměli v podstatě nic jiného, aby založili vztah k nadsmyslovému světu - působilo na ony Duchy, kteří usilovali o takové poznání, co ale mohlo také rozvinout onu zvláštní účinnost působením kultu, prostým vyprávěním evangelií, které získalo vliv nad širokou masou evropského obyvatelstva.

Vedle toho se přenášela z generace na generaci jako něco jednotlivého jiná soustava kultu, která méně počítala s křesťanstvím jako takovým, která křesťanství často přijímala, ale v podstatě nebyla s křesťanstvím organicky spojena, která pocházela ještě více z dávnějších kultických forem. Přenášelo se to, co potom vyústilo do soustavy pouček novodobého zednářství, co mělo a má ke křesťanství právě jen zevní vztah. A víte přece, že to, co se odělo do formy římsko-katolické dogmatiky a co má římsko-katolický kult, a to, co navazuje zednářským způsobem na jiné kultické formy a jinou symboliku, že oba tyto proudy spolu bojují na nože až do dnešních dnů. Tento vývoj je možné více méně sledovat, všímáme-li si jen s určitým pochopením dějinných událostí, které existují. Ale takto správně můžeme chápat to, co zde existuje, vlastně přece jen tehdy, můžeme-li pohlížet na onen přelom evropského vývoje, který se uskutečnil ve 4. století po Kristu a který, řekl bych, jako do propasti ponořil to, čím byla dávná spirituální moudrost a její dozvuky, takže se vlastně v Evropě v dalších staletích málo vědělo o tom, co by la orientální pramoudrost.

Postupně mizely vnitřní schopnosti lidstva, které člověku v dávných dobách, jak jsem včera naznačil, umožňovaly prožívat váhu, číslo a míru v jejich vlastní podstatě. Míra, číslo a váha se staly abstrakcemi a jako abstrakcemi bylo jimi potom v pátém poatlantickém období založeno to, co je dnes naším přírodovědeckým světovým názorem, co nemohlo přijmout do své oblasti člověka, co se před člověka, zastavovalo, co člověka vůbec nechápalo, co ale právě abstrakcemi váhy, čísla pojímalo bez přihlídnutí k člověku, vnější přírodní úkazy s jistou velkolepostí a co polom dosáhlo jistého vrcholu v 19. století. Vůči těmto věcem mají dnes lidé ještě příliš malý odstup, nevidí ještě jak byl vskutku uprostřed 19. století zcela zvláštní mezník evropského vývoje.

Intelektuální úsilí, čisté úsilí rozumové, to dospělo v polovině 19. století k svému nejplnějšimu, k svému nejvyššímu rozvinutí. To bylo oním úsilím, které vzniklo ze stejných zdrojů, z nichž plynuly právě od první třetiny 15. století moderní přírodovědecké názory. Současně to ale bylo ono úsilí, které posléze nemohlo již nic počít, v podstatě dlouho nemohlo již nic počít s kultem, který se tradičně udržoval,

kteře již dlouho nemohlo nic počít s dogmatickými poučkami, jež byly ustanoveny koncily. Zůstaly pouze nějaké odnože, nějaká odpadnutí, jako například odpadnutí koncilu z r. 869,67 kdy bylo rozhodnuto, že se člověk neskládá z těla, duše a ducha, ale jen z těla a duše a duše že prý má jen některé duchovní vlastnosti. Toto odpadnutí zůstalo a žije dále v moderních filosofických názorech, které věří, že jsou nepředpojaté. které ale v podstatě jen papouškují, co pochází z této katolické dogmatiky.

Ze všech těchto proudů se vytvářela moderní nálada evropské civilizace, jež stále víc a více směřovala k čistě intelektuálnímu, k rozumovému pojmání vesmíru. A tato nálada, která byla již připravována po staletí. dosáhla svého vrcholu v polovině 19. století. A jak můžeme, pohlížíme-li na člověka duševně-duchovně, pochopit tento vrchol? Tu musíme svůj pohled zaměřit na lidskou přirozenost, jaká byla v dávných dobách, a jakou se pozvolna stávala. Již jsme to učinili z různých hledisek. Dnes to chceme opět učinit z jistého hlediska.

Představme si jednou schematicky lidskou bytost: Vezměme nejprve fyzické tělo člověka. Vezměme éterické tělo člověka, vezměme astrální tělo člověka a vezměme Já člověka. Pozorujme nyní nejprve tuto lidskou bytost, jaká byla v dávných dobách, v oněch dávných dobách, v nichž existovala ještě instinktivní jasnovidnost, která potom odkvetla, uvadla a pozvolna zmizela. Já je v podstatě produkt Země, na to nepotřebujeme nyní tak hledět, avšak musíme si ujasnit, že v podstatě žije ve fyzickém, éterickém a astrálním těle celý svět. Je možno říci: V tomto fyzickém těle žije to, co je celý svět. Je zrozené, doplňuje se ještě stále přijímáním potravy z něho. V éterickém těle žije celý svět, neustále přicházejí do něho nejrůznějšími cestami ony věci, které do člověka působí nadsmyslovým způsobem, které se projevují v jeho silách růstu, které se projevují například v jeho oběhu krve, které žijí v dechu atd., a které nejsou nijakým způsobem stejné jako ty co žijí v přijímání potravy a v trávení. Potom máme vše to. co žije v těle astrálním, co přece také přijímá dojmy ze světa, co vniká do světa pomocí smyslu atd.. Tak tomu bylo, a ještě je tomu dnes, když žil člověk se svou dávnou instinktivní jasnovidností, ale to byl člověk během této doby dávného instinktivního jasnozření intimněji spojen se svým fyzickým, éterickým a astrálním tělem než je tomu dnes. Když ráno procitl, tak se nořil svým Já a svým astrálním tělem do svého těla fyzického a do svého těla éterického. Utvářela se vnitřní struktura mezi jeho Já. jeho tělem astrálním a jeho tělem éterickým a jeho tělem fyzickým. A nežil jen ve svém fyzickém těle, ale žil v silách, které pracovaly v jeho fyzickém těle.

Chtěl bych vám to vylíčit zcela názorně. Předpokládejme, že člověk dávného jasnozření jedl švestku. Vyhlíží to pro dnešního člověka téměř groteskně, když se něco takového líčí, ale je to hluboce pravdivé. Předpokládejme, že člověk dávného jasnozření jedl švestku, tato švestka má v sobě éterické síly. Když jí dnes člověk švestku, neví, co se v této švestce děje. Člověk dávného jasnozření jedl švestku, měl ji nyní v žaludku. trávil ji a spoluprožíval s ní. jak to, co tu žilo ve švestce éterický, přecházelo do jeho těla, spoluprožíval to kosmicky. A teprve když to nyní prožíval, srovnával různé věci, které přijímal do svého žaludku, tu žilo vše to, co bylo ve

vztazích ve světě venku, to žilo v něm dále, to on vnitřně vnímal. Naplňoval se od procitnutí ráno až do usnutí večer vnitřním, živoucím nazíráním na to, co venku vyžívají švestky, co vyžívají jablka, co také žije ještě jako mnoho jiného, co přijímal do sebe. Procesem dýchání znal vnitřně duchovní podstatu vzduchu. Poznával tím, co se dělo v jeho procesu oběhu, když uvnitř cirkulovalo teplo, co bylo v kosmu v jeho okolí jako tepelné síly. Nepřestával na tom, že by pouze cítil světlo v oku, nýbrž cítil, jak světlo vzařovalo jeho očními nervy, naráželo v jeho vlastním éterickém těle na fyzické části, žilo v těchto fyzických částech, prožíval se zcela konkrétně v kosmu. Bylo to ovšem vědomí temné, ale právě existovalo. Bylo to ovšem během dne přehlušováno tím, co tehdy také již člověk vnímal zevně. Ale dokonce v prvních dobách řecké civilizace bylo tomu tak, že lidé měli ještě dozvuk toho, co dnes mají jenom ještě jiné bytosti. Poukázal jsem již jednou nebo snad dokonce častěji na to, že je mimořádně zajímavé pohlížet spirituálním pohledem na pastvinu, kde leží krávy a tráví. Tato celá záležitost trávení je pro krávy kosmický m prožíváním, pro hady ještě více, když leží a tráví, tak prožívají vskutku světové dění Tu kvete a pučí z jejich organismu pro ně, pro jejich nazírání něco, co je svět. Tu vy stupuje z jejich nitra něco, co je mnohem krásnější než vše to, co člověk může kdykoli vidět očima zvenčí. A něco takového existovalo jako spodní tón u lidí, kteří měli dávné instinktivní jasnozření. Bylo to ovšem po většinu dne tlumeno zevním nazíráním. Ale když potom tyto lidé usínali polom vynášeli, co zde prožili a co přijali do svého astrálního těla a do svého Já, bylo-li jejich Já se svým astrálním tělem samo a potom to vystupovalo mocně ve formě reálných snů, potom prožívali ve formě reálných snů, co prožili jenom temně během dne.

Hleďte, zde vám poukazují na vnitřní duševně-tělesné fyzické prožívání lidí dávnějších dob, kteří právě tím, že takto prožívali duševně- tělesně fyzicky, proživi ali kosmicky, kteří měli právě v tom své kosmicky- nadsmyslové zření. A když potom v Orientu pili lidé nápoj sóma, potom věděli, co je duch výšin. Tento nápoj sóma, ten prostupoval a provolňoval a protkával jejich nitro, ten oživoval jejich krev. A když potom usnuli a to, co bylo v krvi jako Já a astrální tělo, přijímalo současně formy, které byly vzešly trávením nápoje sóma, potom se jejich bytost rozšiřovala do dálek prostoru a oni znovu cítili duchovnosti kosmu ve svém nočním prožívání.

Takové prožívání bylo možné ještě naprosto nalézt u těch, u nichž nacházel dávný Zarathustra v době praperské vnímavé ucho. Nechápeme, co k nám nakonec zaznívá z orientálních dokumentu, které zůstaly, když takové věci nevíme. Ale toto živoucí kosmické zření, to pozvolna dohasínalo. Již v historicky egyptské době lze to málo nalézt, ale jsou tu ještě dozvuky, a mizí to až na poslední zbytky, které vždy se udržely u primitivních lidí, ve 4. století po Kristu. A od té doby se stále více dralo z člověka ven to, co je nyní naprosto vázáno pouze na fyzické tělo ve své izolovanosti od světa: intelekt, rozumovost.

Nemůžeme jinak, máme-li obrazné představování a noříme-li se do svého těla, než spolucítil něco kosmického. Nemůžeme jinak, máme-li ještě něco z vnitřní vlastnosti čísla a potom se noříme do svého těla, než spoluprožívat číselnou povahu kosmu. Ale tak je tomu také s poměry váhovými. Ale když se silou Já, která působí jakožto něco

čistě rozumového, jakožto něco čistě intelektuálního, když se tím noříme do lidského organismu při procitání, potom se tím noříme jen do izolovaného lidského těla, do toho, čím je lidské tělo jen samo o sobě, čím je bez svého spojení s kosmem. Noříme se do pozemského lidského těla v plném izolování, takže bychom musili právě říci, kdybychom to chtěli nakreslit rozumově:

Zde sice také existuje tělo éterické, astrální. Já, ale Já neprožívá již zde v lidské bytosti nic kosmického. Prožívá právě jen temně své bytí, své bytí ponořené do izolovaného lidského organismu. Když tudíž toto čistě rozumové Já vychází spící do okolního světa, nebere sebou nic. A tato skutečnost, že sebou nic nebere, ta způsobuje, že se mohou v člověku vynořovat snové obrazy nereálného rázu nanejvýš reminiscenční sny, ale že toto Já není nijak proniknuté něčím kosmickým. Člověk neprožívá tedy v podstatě od usnutí do probuzení nic podstatného, protože je jeho celé prožívání vypočítáno na izolovaný lidský organismus, který ale už působí na toto Já oněmi silami, které nemají nic co činit s kosmem. Proto se stává Já od usnutí do probuzení tupým. Tak tomu musí také být. Dávní instinktivně jasnožříví lidé měli sice své kosmické zření, žili v instinktivních intuicích, instinktivních inspiracích, instinktivních imaginacích, ale neměli samostatné rozumové myšlení, toto vlastní intelektuální myšlení, to musí používat nástroje izolovaného lidského těla, chce-li se vypěstovat. To musí být tupé mezi usnutím a procitnutím, proto také nepřináší při procitnutí nic sebou, kdežto dávný člověk přinášel to, co prožil, poté co byl vynesl prožívání v těle do kosmu, co prožil při setkání těchto dozvuků, těchto kosmických dozvuků, které skutečně stály venku s duchovně-kosmickým děním. Z toho, co tu člověk prožil, přinášel opět dozvuky zpět, tím měl s kosmem živoucí styk. Čeho si člověk vy dobyl rozumovým myšlením, toho se dobývá od procitnutí do usnutí, tak se stává tupým po usnutí člověka. Člověk je nyní odkázán na bdění.

Hleďte, existuje pozoruhodný vztah, existuje vztah, že v dávných dobách byl člověk více vázán na své tělo, než je dnes, ale že právě v těle prožíval duchovno kosmu. Toto prožívání v těle novější člověk ztratil. Novější člověk je duchovní, ale má nejzřetelnějšího ducha, žije v intelektu a může žít v duchu jen od procitnutí k usnutí, a stává se tupým, když vchází do duchovního světa se svým zcela zředěným intelektuálním duchem.

Proč jsme vlastně obdrželi materialismus? Proč neměli materialismus dávní lidé? Dávní lidé neměli materialismus, protože žili v materii těla, novější lidé mají materialismus, protože žijí jen v duchu, protože žijí bez kosmického prožívání za účasti svého těla. Materialismus pochází právě z toho, že se člověk stal duchovním, ale zředěným duchovním. Nejduchovnějším byl člověk v polovině 19. století, ale sám se ahrimansky obelhával, když nepoznával, že to, v čem žije, je zředěný duch, přijímal jen do toho nejduchovnějšího. co se pro něho mohlo vyvinout, představu o materii. Člověk se stal naprosto duchovním pouzdrém, ale nechával proudit do tohoto duchovního pouzdra jen myšlenky o materiálním bytí. To je tajemství materialismu, že se člověk následkem duchovnosti přiklonil k hmotě. Tak popírá moderní člověk svou vlastní duchovnost. Kulminačního bodu duchovnosti bylo dosaženo v polovině 19. století. ale člověk toto duchovní bytí nepochopil. To se ale. jak již bylo řečeno,

připravovalo velmi pozvolna po celá staletí. Dávná instinktivní duchovnost pohasla ve 4. století po Kristu, nová duchovnost se rodila v první třetině 15. století. mezitím je jaksi jistá epizoda lidského prožívání. Ale nyní po této době, po první třetině 15. století se uplatňovala odkázanost člověka na jeho izolované pozemské fyzické tělo. Nyní člověk již nevyvíjel žádný vztah k lomu, co bylo zamrzlo v dogmatických poučkách koncili, co ovšem zamrzlo, ale přece mělo velkolepý obsah. A člověk nemohl v podstatě již nalézt žádný vztah k prostým vyprávěním z Palestiny. Ještě po nějakou dobu se nutil spojovat s tím nějaký smysl. Ale nějaký smysl se může spojovat jen tehdy, když se tyto události pronikají poznáním. Zvláště ale člověk nemohl již s tím spojovat žádný smysl, tento moderní člověk mohl stále méně a méně spojovat nějaký smysl s kultickými formami. s kultem samotným. Mešní oběť, obřad nejvyššího kosmického významu se stala zevním symbolem, kterému se nerozumělo. Svátost transsubstanciace, která se udržela po celý středověk a která má hluboký kosmický význam, byla vržena do čistě intelektuální diskuse lidí. Bylo zcela samozřejmé, že to lidé nemohli pochopit izolovaným rozumem, když se začali tázat jakým způsobem je Kristus obsažen ve svátosti oltářní, neboť tyto věci nejsou právě vhodné k pochopení rozumem. Nyní lidé začali chtít je chápat rozumem.

To vedlo potom k tomu, že se vynořovaly ony diskuse tak velkého světově-dějinného významu a které jsou známé jako „spor o svátost oltářní“ a které jsou spojené s jmény jako Hus a jiní. A ti nejpokročilejší lidé evropské civilizace, ti nejpokročilejší v rozumném pojmání světa přešli do různých protestantismu. Je to reakce intelektu proti tomu, co vzniklo z poznávací síly mnohem širší, mnohem intenzivnější než je intelekt. Jak odcizeně stály vůči sobě síly, které se vytvořily v moderní duši jakožto síly intelektuální a tím. co žilo v zamrzlých poučkách, ale co v sobě přece uzavíralo něco velkého, mohutného! Objevovala se evangelická vyznání nejrůznějších duchů, kompromisy mezi intelektem a dávnými tradicemi, a to v 16.. 17.. 18., a 19. století tyto kompromisy probíhaly a člověk stál právě v polovině 19. století na vrcholu svého intelektuálního vývoje, stal se zcela duchovní bytostí. Mohl touto duchovností chápat, co je ve vnějším smyslovém světě, ale sebe sama jako ducha nechápal. Sotva měl ještě nějaké tušení, co znamenala taková věta Leibnitzova,⁷¹ která pravila: „V intelektu nežije nic, co dříve nežilo ve smyslech, mimo intelekt samotný.“ Tento poslední obrat moderní člověk zcela a úplně vynechal a vyznával jen větu: „Nic nežije v intelektu, co dříve nežilo ve smyslech“, kdežto Leibnitz vybádal, že intelekt je něčím veskrze duchovním, něčím, co v člověku pracuje zcela nezávisle na celé fyzické tělesnosti.

Jak již bylo řečeno, intelekt působil, ale nepoznával se. A tak jsme prožili, že je nyní člověk na přechodu k jiné vývojové fázi svého života, a nevynáší jaksi nic do noci. Neboť to, co se vypracovává rozumem, je vypracováváno tělem a nemá žádný vztah k něčemu mimotěles- nému. Nyní se musí člověk znovu vpravovat do duchovního světa. Nadchází pro něho možnost do duchovního světa nahlížet, tato možnost tu zřetelně je. To co dříve člověk získával ze svého fyzického, éterického a astrálního těla jako instinktivní nazírání na kosmos, to může být dnes opět vydobyto. Můžeme dospět k imaginaci a můžeme líčit světový vývoj skrze Saturn, Slunce. Měsíc

a Zemi atd., v imaginacích. Můžeme do toho, co zde žije, nahlížet podle povahy čísel a můžeme tím přijímat inspirace. Jak se na základě světové duchovnosti vytváří svět podle zákonitosti čísel. To je nejprve možné tím, že je zde to, co je možné si vydobýt tímto způsobem o světě imaginativně, inspirativně a intuitivně.

Většina lidí řekne: „Pokud jsme se nestali jasnovidnými, tak to můžeme nanejvýš studovat“. Dobrá, ale můžeme to studovat, a vždy znovu a znovu bylo řečeno, že obyčejný intelekt to může nahlédnout. Dnes má být připojeno, proč to může obyčejný intelekt nahlédnout. Předpokládejte, že čtete něco takového jako „Tajná věda v obryse“. Předpokládejte, že se snažíte v pravít se do těchto věcí obyčejným intelektem, že to přijímáte intelektem, který je vázán jen na izolované lidské tělo. Ale přijímáte něco, co jste nemohli tímto intelektem přijmout, protože tento intelekt sám sobe po staletí nechápal. Nyní přijímáte něco, co je pro ony pojmy, které intelekt přijímá jen z vnějšího smyslového světa, nesrozumitelné. Co se ale stává srozumitelným, když se intelekt vzchopí, aby něčemu rozuměl ze sebe sama, aby zpočátku nepřítakával nebo neodmítal, nýbrž jen chápal. To je přece to, co se říká: „Máme věcem rozumět“. Zprvu stačí jednoduše jen chápat. Chápeme-li ty věci, tak působíme tím, čeho si Já vydobylo jakožto porozumění, nyní do noci. Zde nezůstáváme již tupými jako při pouhém intelektuálním vztahu k světu. Ale zde žijeme od usnutí do procitnutí s jiným obsahem v jemně filtrované duchovnosti. A potom procítáme a máme připojenu - ovšem stále jen malou - možnost vnitřně si osvojit něco k tomu, o čem jsme se namáhali, abychom to pochopili intelektuálně. Ale řekl bych, s každou nocí, s každým spánkem připojujeme něco k tomu z vnitřního vztahu, člověk dostává vnitřní vztah. Vnáší opět při usnutí to, co vynáší jako dozvuk svého denního chápání do mimotělesného světa a tím dostává vztah k duchovnímu světu vytěžený zcela z reality, když si člověk tento vztah neminuje tím, čím si jej dnes tak často ruší, uvedl jsem častěji tento prostředek rušení duchovnosti. Vile, že četní lidé hledí velmi často na to, aby dosáhli před usnutím něčeho, co nazývají „postelovou tíží“, pijí tolik sklenic piva, až mají nutnou postelovou tíž. To je zcela obvyklý výraz, který je dnes široce rozšířen právě v „inteligenci“. Tu se ovšem nemohou vyvinout ony síly do spánku, o nichž jsem nyní právě hovořil.

Ale duchovnost je třeba vyvíjet. Duchovnost může být také prožívána právě vylíčeným způsobem. Člověk vyrostl ven z duchovnosti. Může opět do této duchovnosti vrůstat. Stojíme dnes na začátku tohoto vrůstání do duchovnosti. To se vyvinulo v uplynulých staletích, od 15. století do 19. století, kdy rozum stál na nejvyšším stupni, co se právě vyvinulo mezi nejpokročilejšími lidmi Evropy, to je sice jistá duchovnost, která je ale zprvu bez obsahu: neboť teprve když se obrátíme k imaginaci, dostane tato duchovnost první obsah. To, co je duchovnost filtrovaná v nejvyšším stupni, to musí dostat svůj obsah. Ten je zprvu ještě nejšířšími kruhy ve světě odmítán. Svět chce zůstat u filistrované duchovnosti a dávat jí jen takový obsah, který je vzat z vnějšího materiálního světa. Svět se nechce tímto rozumem vzchopit, aby chápal to, co je dáno ze zření duchovního světa. Evangelická vyznání jsou jen právě kompromisy mezi intelektem a dávnými tradicemi: Tato vyznání ztratila návaznost mezi nimi. Kult jim neříká nic. Proto kult v těchto vyznáních téměř přestal.

Až do abstraktních představ, dospělo místo takového živoucího pojetí něco jako pojetí transsubstanciace. Mohou být nanejvýš vypravována prostá vyprávění, ale nemůže se s nimi spojovat žádný jiný smysl než ten, který se může spojovat s materialistickou teologií, že máme co činit s událostmi, které lze připojit prostému muži z Nazaretu atd.. To je něco, co nemůže dospět k žádnému obsahu, to je něco, co ztrácí veškerou souvislost s duchovností.

Tak dnes máme takovou světovou situaci, že je zde to, co nejprve odmítlo intelekt, co nedělalo takové kompromisy, čímž se v širokých kruzích obyvatelstva uchoval vztah, i když plně instinktivní, k formulacím, které žijí v dogmatech, jejich obsah zde pro člověka již není, ale který se přece vylil do těchto formulací. Tyto kruhy si také udržely svůj živoucí vztah ke kultu, k něčemu ceremoniálnímu, svou souvislost k něčemu svátostnému. Jakkoli je to vše vylisováno, vymačkáno takřka jako citron. Žila kdysi v tom, co se stalo kostrou, stínem, dávné duchovnosti, ta duchovnost, k níž zde je ještě určitý vztah skrze ony formulace. V novějších vyznáních protestantskému rázu, v nichž se usiluje o kompromis, takový vztah nežije. A potom jsou zde lidé, kteří se sami nazývají zcela osvícenými, kteří žijí pouze v intelektu, jenž je sice duchovní, který ale nechce duchovno pojmout.

To jsou ony tři proudy, které máme a nemůžeme s takovými proudy pro budoucnost počítat jako s proudy plodnými, jež chtějí učinit jen zevní kompromis, nemůžeme počítat s pouhou intelektuální, jež nemůže dospět k žádnému obsahu, která tedy musí ztratit sebe samu, protože nechce sebe samu poznat. Můžeme počítat jen s tím, k čemu pozvolna směřují ty proudy - směřují zcela zřetelněji a zřetelněji - můžeme počítat s tím, co se vlilo do dávných formulací, co je dále žijící římsko-katolickou církví, a s tím, co bere vážně novou intelektuální, co tuto intelektuální prohlubuje imaginativně, inspirativně a intuitivně a dospívá k nové duchovnosti. V těchto dvou protikladech se moderní svět odděleně vyžívá. Na jedné straně stojí zde lidé s intelektem. Jsou vlastně vnitřně pohodlní, nechtějí tohoto intelektu používat potřebují ale nějaký obsah. Vracejí se zpět k mrtvým formulacím. Právě mezi inteligentními lidmi, kteří jsou vnitřně pohodlní, kteří jsou v jistém smyslu dadaističtí, v nichž se dnes uplatňuje mladokatolické hnutí, které se chce chopit toho, co je starobylé, co ustrnulo ve formulacích, které by chtělo zvenku dostat nějaký obsah, ale tuhne v historických úkazech. Toto hnutí křečovitě vyždímává z intelektu, aby spojilo nějaký smysl s dávným obsahem, a máme takové intelektualistické křeče, které si chtějí nově připravit své strnulé formulace dávným obsahem, aby je mohli používat lidé. Máme například intelektuálně křečovitě oddávání se strnulým formulacím na četných stránkách nového sešitu „Tat“. Neboť nakladatel Diedericha činí koneckonců vše, přináší vše v kategoriích a na papíře, a tak věnoval také mladokatolickému hnutí nyní celý sešit „Tat“, z něhož lze vidět, jak se dnes křečovitě myslí, jak se vyvíjí vnitřně křečovitě myšlení, aby se intelektem, který tu již jednou je, chápalo to, co se dá nejpohodlněji posunout. To vše lidé zkoušejí, aby mohli odmítnout toto živoucí vypracovávání se ven z novější intelektuality k duchovnosti, která může být uchopena a uchopena být musí. A vždy více a více se budou tyto věci vyhrocovat, aby šlo světem mocné hnutí, které působí fascinujícím, sugestivním způsobem, které působí

hypnotizujícím způsobem na všechny ty, kteří chtějí zůstat pohodlní v intelektu. Světem jde katolická vlna lidí dokonce inteligentních, kteří ale chtějí zůstat ve své inteligenci pohodlnými. Ospalé duše to jen nepozorují. A neplodným musí zůstat usilování a to, co Oswald Spengler tak názorně vylíčil ve své knize „Zánik Západu“. Může se Západ učinit katolickým, ale tím se zabíjí jeho civilizace. Tento Západ se musí obrátit k procitnutí, k vy pěstování vnitřní čistoty, k tomu, aby i inteligence nezůstala pohodlnou, neboť tato inteligence, ta se může vzchopit, může se vnitřně naplnit porozuměním pro nové duchovní nazírání.

Tento boj, ten přitahuje, je zde a je hlavní věcí. Vše ostatní se ocitne v budoucnosti mezi těmito dvěma proudy vzhledem k tomu, co jsou světonázorové otázky. Na to se musí zaměřit pohled, neboť, co se zde vyžívá, skrývá se v četných formulacích a formách. A ten kdo věří, že se může dostat dále s tím, čemu se lidé oddávali ještě na počátku tohoto století jako jakémusi snu, len nežije životem současnosti. Jedině ten kdo si vyvíjí oko pro to, co v těchto obou vylíčených proudech žije ten žije život současnosti. Na to se musí pohlížet bdělými očima. Neboť vše to, o čem jsem hovořil před osmi dny, že dnes četní lidé milují zlo, a z pouhé náklonnosti ke zlu pomlouvají, jak vám to bylo charakterizováno, to nám musí předstoupit před duši. Musí nám předstoupit před duši ona vnitřní nepravdivost, jak jsem se vám zmínil, lidé, kteří mají být ve svém katolickém vědomí posíleni, jsou posíláni do katolické církve ve Stuttgartu na přednášku generála von Gleicha. a tento katolický generál završuje svou přednášku Lutherovou písní! Zde se shromažďuje to, co nedbá na vyznání, nýbrž co se chce jen sejít v plivání lží.

Dnes se musí na tyto věci pohlížet. Když se k tomu nepřihlíží, tak se spí, nespolupracuje se na tom, co vlastně přece dnes jedině může učinit člověka pravým člověkem.